

Piotr Dębowski

Praktyki monopolistyczne w zakresie dystrybucji towarów i usług w świetle orzecznictwa Sądu Antymonopolowego i Sądu Najwyższego w latach 1990-2000

Acta Scientifica Academiae Ostroviensis nr 9, 64-87

2002

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

PIOTR DĘBOWSKI

**PRAKTYKI MONOPOLISTYCZNE W ZAKRESIE
DYSTRYBUCJI TOWARÓW I USŁUG
W ŚWIETLE ORZECZNICTWA
SĄDU ANTYMONOPOLOWEGO I SĄDU NAJWYŻSZEGO
W LATACH 1990-2000¹**

Z uwagi na to, że ustawa z dnia 24 lutego 1990r. o przeciwdziałaniu praktykom monopolistycznym² nie definiuje pojęcia praktyk monopolistycznych, ale wymienia jedynie ich przykłady (katalog otwarty), zadaniem orzecznictwa stało się określenie istoty praktyki monopolistycznej. W tezie wyroku w sprawie „Spółdz. Mieszk. w S.W.”³ Sąd Antymonopolowy orzekł: „istotą praktyki monopolistycznej jest ograniczenie samodzielności kontrahentów, konkurentów i konsumentów przez przedsiębiorstwo lub grupę takich podmiotów albo związek przedsiębiorstw w następstwie niezgodnego z prawem nadużycia siły rynkowej, wymuszające na innych uczestnikach rynku udział w obrocie na zasadach mniej korzystnych, niżby to miało miejsce w warunkach wolnej konkurencji”. Wcześniej w sprawie „Zakł Ubezpie. „W” S.A. w Ł.” podkreślił on, iż istotą praktyki monopolistycznej nie jest jakiegokolwiek ograniczenie samodzielności innych uczestników obrotu, ale tylko takie, których źródłem jest istnienie dominującej struktury gospodarczej lub porozumienia monopolistycznego, ograniczających konkurencję.⁴

Jak wynika z ww. definicji, aby można było stwierdzić istnienie praktyki monopolistycznej, muszą być spełnione następujące przesłanki:

1. zachowanie przedsiębiorstwa lub związku przedsiębiorstw (działanie indywidualne) albo grupy takich podmiotów (działanie kolektywne), musi powodować ograniczenie samodzielności innych uczestników

---

¹ Artykuł został napisany przed wejściem w życie ustawy z 15 grudnia 2000r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz. U. Nr 122, poz. 1319).

² Tekst jedn. Dz. U. z 1999r. Nr 52, poz. 547.

³ Wyr. SA z 10.05.1993r., XVII Amr 6/93, „OG” 1993, z. 3, poz. 67, „Wokanda” nr 9/1993.

⁴ Wyr. SA z 19.09.1991r., XVII Amr 9/91, „OG” 1992, z. 3, poz. 54 i wyr. SA z 09.04.1997r., XVII Ama 4/97, nie publikowany.

obrotu gospodarczego - kontrahentów, konkurentów i konsumentów, pogarszające ich pozycję na danym rynku;

2. ograniczenie samodzielności musi wynikać z zachowania przedsiębiorstwa o pozycji dominującej (monopolistycznej) na danym rynku - nadużycia jego siły rynkowej (indywidualna praktyka monopolistyczna), bądź z zawarcia między przedsiębiorstwami porozumienia (kolektywna praktyka monopolistyczna), czego skutkiem jest ograniczenie konkurencji;
3. nadużycie siły rynkowej lub porozumienie przedsiębiorstw (współdziałanie dla osiągnięcia wspólnych celów) musi naruszać prawo - tj. wyczerpywać znamiona praktyki lub praktyk wskazanych w ustawie antymonopolowej i nie może podlegać legalizacji na gruncie tej ustawy lub innego aktu prawnego.

Celem niniejszej publikacji jest wskazanie, w oparciu o orzecznictwo Sądu Antymonopolowego i Sądu Najwyższego, w latach 1990-2000 przejawów indywidualnych i kolektywnych praktyk monopolistycznych (bądź ich braku) w zakresie określonych rodzajów dystrybucji towarów i usług, tj. transakcji wyłącznych (wyłączna sprzedaż, wyłączny zakup), selektywnej dystrybucji i franchisingu. Stara się ona również szerzej wyrazić stanowisko orzecznictwa w tej materii.

Dla realizacji tego celu wykorzystałem wyroki Sądu Antymonopolowego i Sądu Najwyższego, dotyczące wyżej wymienionych form dystrybucji towarów i usług, porównując strony (powód) postępowań sądowych, ich zasadniczy przedmiot, powołane przepisy ustawy antymonopolowej, rynek relewantny, a w szczególności główne tezy wyroków i ich sentencje.

W 1991r. Sąd Antymonopolowy wydał pierwszy wyrok dotyczący wyłącznej dystrybucji towarów.⁵ Stroną postępowania - powodem było Przeds. Eksp. Bud. „M.-E.” w W., a jego przedmiotem była zgodność porozumienia (umowy) dotyczącego wyłącznego importu do Polski samochodów osobowych (Wartburg), z przepisami ustawy antymonopolowej.⁶ Powołanym przez Sąd przepisem tej ustawy był art. 4 ust. 2 pkt 4 oraz art. 6. Za rynek relewantny w sprawie uznano krajowy rynek zbytu samochodów osobowych średniolitrażowych.

Jako że skutki tej umowy wystąpiły na terytorium Polski, podlegała ona regulacjom ustawy antymonopolowej. W związku z tym, z uwagi na niewielki wówczas w Polsce rynek samochodów osobowych średniego litrażu, zastrzeżenie w tej umowie na rzecz Przeds. Eksp. Bud. „M.-E.” w W.

⁵ Wyr. SA z 24.01.1991r., XV Amr 10/90, „OG” 1991, z. 4, poz. 76, „Wokanda” nr 5/1992.

⁶ Dz. U. Nr 14, poz. 88, z późn. zm.: Dz. U. Nr 34/90, poz. 198.

wyłączności importu samochodów Wartburg, ograniczało dostęp do tego rynku lub eliminowało z niego importerów nie objętych umową. Stanowiło więc kolektywną praktykę monopolistyczną z art. 4 ust. 2 pkt 4 ustawy antymonopolowej, która ograniczała konkurencję a nawet uniemożliwiała jej powstanie. Praktyka ta nie została zalegalizowana na podstawie art. 6 ww. ustawy, ponieważ powód, na którym spoczywał ciężar dowodu (art. 6 kc), nie wykazał przesłanek koniecznych do uznania legalności swojego monopolistycznego zachowania. Po pierwsze nie wykazał on, że wyłączność importu była niezbędna do prowadzenia działalności gospodarczej, po drugie, iż zarzucana praktyka monopolistyczna nie powodowała istotnego ograniczenia konkurencji. Jak orzekł w tym wyroku Sąd, umowa zastrzegająca na rzecz kupującego wyłączność sprzedaży, podlega ocenie z punktu widzenia jej zgodności z przepisami ustawy antymonopolowej. Naruszenie przez nią tej ustawy czyniło zastrzeżenie wyłączności przewidziane (dozwolone) w art. 550 kc. nieważnym - art. 58 kc. Wobec powyższego odwołanie powoda zostało oddalone.

W 1992r. Sąd Antymonopolowy wydał dwa wyroki dotyczące porozumień (umów), o wyłącznej dystrybucji usług⁷, wyrok poświęcony wyłączności zakupu⁸ oraz franchisingowi.⁹ W charakterze powoda wystąpiła(ł) odpowiednio: PTK S.A. w W., „A.” S.c. w P. i Zach. D.O.K.P. w P., Zakł. Gaz. w Ł., i „R.” S.A. w W. Oddz. w Ł. Przedmiotem postępowania sądowego była przede wszystkim zgodność powyższych umów z przepisami ustawy antymonopolowej a w sprawie Zakł. Gaz. w Ł. Sąd badał zarzut zawierania przez niego umów wiązanych oraz nadużywania pozycji dominującej z art. 5 pkt 1 tej ustawy. Przepisem ustawy antymonopolowej, na który Sąd powołał się najczęściej, był art. 4 ust. 2 pkt 4, art. 5 pkt 1 i art. 6. Za rynek właściwy uznano wyłącznie rynek lokalny, w tym: wojewódzki rynek - usług telewizji kablowej, materiałów służących do budowy sieci gazowej, kolportażu prasy i towarów pozaprasowych oraz dworcowy rynek gastronomiczny.

W wyroku w sprawie PTK S.A. w W. Sąd orzekł, że legalizacja w świetle art. 6 ww. ustawy klauzuli dotyczącej wyłączności zakupu lub sprzedaży towarów, powinna być rozpatrywana w powiązaniu z praktyką lub praktykami wskazanymi w tej ustawie. Przy stosowaniu przepisu art. 6 ustawy, może niekiedy zająć potrzeba nie tyle zakazania w ogóle stosowa-

⁷ Wyr. SA z 10.09.1992r., XVII Amr 15/92, „Wokanda” nr 2/1993 i wyr. SA z 27.10.1992r., XVII Amr 21/92 „OG” 1993, z. 1, poz. 8, „Wokanda” nr 3/1992.

⁸ Wyr. SA z 27.10.1992r., XVII Amr 20/92, „OG” 1993, z. 2, poz. 37, „Wokanda” nr 4/1993.

⁹ Wyr. SA z 21.07.1992r., XVII Amr 12/92, „OG” 1992, z. 4, poz. 83, „Wokanda” nr 1/1993.

nia praktyk monopolistycznych, ale wyważenia uzasadnionego okolicznościami sprawy zakresu dopuszczalnych zachowań monopolistycznych, tak aby w ostatecznym rachunku zapewniona została konkurencja na rynku. W powyższym wyroku Sąd stwierdził też, że uznanie bezprawności transakcji wyłącznej wymaga udowodnienia przez Urząd Antymonopolowy, iż wyłączenie ogranicza dostęp do rynku relewantnego lub eliminuje z niego podmioty nie objęte porozumieniem, czyli stanowi praktykę monopolistyczną z art. 4 ust. 2 pkt 4 ustawy antymonopolowej. Takiego dowodu organ antymonopolowy nie przeprowadził. Ponadto nie wyjaśnił on wszystkich istotnych okoliczności łączących się z zawarciem porozumienia i jego rzeczywistym wpływem na rozwój konkurencji oraz ochronę interesów konsumentów, czego skutkiem była wadliwość postępowania administracyjnego.

Natomiast w sprawie Zakł. Gazow. w Ł. (powód) Sąd uznał, że zakład gazowniczy dopuścił się praktyki monopolistycznej z art. 4 ust. 1 pkt 2 i art. 5 pkt 1 ustawy antymonopolowej. Żądanie przez niego zakupu wyłącznie za jego pośrednictwem materiałów służących do wykonawstwa sieci gazowych nie związane z przedmiotem umowy, jakim było przekazanie mu w zarząd i użytkowanie sieci gazowych, stanowiło złamanie zakazu zawierania umów wiązanych. Uzależnienie przyjęcia w użytkowanie gazociągu od wybudowania go wyłącznie z materiałów zakupionych za pośrednictwem zakładu gazowniczego, posiadającego na rynku dostaw gazu pozycję dominującą, było nadużyciem tej pozycji, w szczególności przez przeciwdziałanie ukształtowaniu się warunków niezbędnych do powstania lub rozwoju konkurencji na danym rynku.

W sprawie „A.” s.c. w P. i Zach. D.O.K.P. w P. Sąd zauważył, że samo posiadanie przez stronę porozumienia, której przyznano wyłączność na prowadzenie działalności gospodarczej na określonym terenie (obszar dworca kolejowego) pozycji monopolistycznej w rozumieniu art. 2 pkt 6 ustawy antymonopolowej, nie narusza jeszcze przepisów tej ustawy. Również i porozumienie (umowa) przyznające tę wyłączność samo przez się nie narusza ustawy. Terytorialne i funkcjonalne ograniczenie obszaru działalności gospodarczej (działalność gastronomiczna) oraz istnienie konkurencji między działającymi tu podmiotami, nie uzasadnia także zagrożenia interesu publicznoprawnego. Ponadto Sąd orzekł, że przy stosowaniu art. 6 ustawy antymonopolowej, może niekiedy zająć potrzeba, biorąc pod uwagę okoliczności sprawy, określenia dopuszczalnych zachowań monopolistycznych w celu utrzymania konkurencji na danym rynku.

Badając zgodność umów franchisingowych zawieranych przez „R.” S.A. w W. Oddz. w Ł. z przepisami ustawy antymonopolowej, Sąd na początku zdefiniował franchising jako metodę działalności gospodarczej w

zakresie dystrybucji towarów i usług, polegającą na otrzymaniu przez franchisingobiorcę prawa sprzedaży we własnym imieniu określonych towarów i usług w ramach systemu marketingowego franchisingodawcy („R.”) z wykorzystaniem jego nazwy, znaków towarowych i doświadczeń techniczno- organizacyjnych. Wskazał on przy tym, że franchising ogranicza swobodę działalności franchisingobiorcy, który rezygnuje z części przysługującej mu samodzielności występowania w obrocie na rzecz franchisingodawcy, jako koordynatora sieci, chociaż franchisingobiorca w zamian za to uzyskuje zmniejszenie ryzyka prowadzonej przez niego działalności gospodarczej. Przedmiotowe umowy franchisingowe wyczerpują więc przesłanki porozumienia monopolistycznego (por. art. 2 pkt 3 i art. 4 ust. 2 ww. ustawy). Zdaniem Sądu narusza ono art. 4 ust. 2 pkt 1 (wspólne uzgodnienia cenowe) oraz art. 4 ust. 2 pkt 4 ustawy antymonopolowej (np. obowiązek zaopatrywania się w prasę wyłącznie u franchisingodawcy), ograniczając dostęp do rynku prasy kontrahentom nie objętym tym porozumieniem. Porozumienie to stanowi również przykład nadużycia przez „R.” pozycji dominującej na rynku prasy z art. 5 pkt 3 i art. 5 pkt 4 ustawy - obowiązek eksponowania przez franchisingobiorcę tytułów prasowych i wydawnictw „R.” oraz możliwość rozwiązania umowy przez franchisingodawcę, jeśli franchisingobiorca rozprowadzał m. in. prasę bez jego zgody. Ponadto umowy franchisingowe ograniczają konkurencję zarówno między franchisingodawcą a jego konkurentami (inni franchisingodawcy), jak i wzajemną konkurencję między franchisingobiorcami. Przeciwdziałają więc jej rozwojowi, co jest przejawem praktyki monopolistycznej z art. 5 pkt 1 ustawy antymonopolowej. Jako że wspomniane umowy zakładają stosowanie wymienionych praktyk monopolistycznych, które istotnie ograniczają konkurencję, Sąd nie znalazł podstaw do uznania ich legalności w świetle art. 6 ww. ustawy.

Biorąc pod uwagę powyższe stwierdzenia Sąd Antymonopolowy w sprawie: „R.” S.A. w W. Oddz. w Ł. i Zakł. Gazow. w Ł. oddalił odwołanie powoda; PTK S.A. w W. uchylił decyzję Prezesa Urzędu Antymonopolowego; „A.” s.c. w P. i Zach. D.O.K.P. w P. zmienił zaskarżoną przez powodów decyzję Prezesa Urzędu Antymonopolowego (oddalił żądanie zainteresowanych wszczęcia postępowania administracyjnego).

W 1993r. Sąd Antymonopolowy wydał osiem (najwięcej) wyroków dotyczących dystrybucji towarów. Większość z nich (sześć wyroków) odnosiło się do umów o wyłącznym zakupie¹⁰ i wyłącznej sprzedaży¹¹,

---

¹⁰ Wyr. SA z 12.02.1993r., XVII Amr 33/92, „Wokanda” nr 7/1993, wyr. SA z 06.09.1993r., XVII Amr 23/93, nie publikowany, wyr. SA z 06.09.1993r., XVII Amr 26/93,

pozostałe dotyczyły umów franchisingowych.¹² Stroną postępowania (powodem) były najczęściej lokalne oddziały „R.” S.A. w W., a jego przedmiotem zgodność ww. umów z przepisami ustawy antymonopolowej.¹³ W większości wyroków Sąd powoływał się na art. 4 ust. 1 pkt 1, art. 5 pkt 1 oraz art. 6 tej ustawy. Dominował jako rynek relewantny lokalny rynek kolportażu prasy oraz kolportażu prasy i towarów pozaprasowych. Za rynek właściwy uznano również lokalny rynek połowów i sprzedaży (skupu) ryb oraz wtórny rynek obrotu kutrami rybackimi, krajowy i eksportowy rynek wódek koszernych oraz krajowy rynek płytek ceramicznych.

Do indywidualnych praktyk monopolistycznych wyczerpujących przesłanki art. 4 ust. 1 pkt 1 ustawy antymonopolowej Sąd zaliczył narzucenie najemcom (mającym status podmiotu gospodarczego) obowiązku zaopatrywania się w towary pozaprasowe bądź prasę wyłącznie w magazynach wynajmującego.¹⁴ W ten sposób wynajmujący (np. „R.”- Oddz. w Ł.) z racji silnie dominującej pozycji na rynku kolportażu prasy, ogranicza najemcom samodzielność występowania w obrocie (swobodę wyboru źródeł zaopatrzenia). Powyższa praktyka narusza też art. 5 pkt 1 tej ustawy. Ma bowiem charakter antykonkurencyjny, przeciwdziałający ukształtowaniu się warunków niezbędnych do powstania lub rozwoju konkurencji. Realizacja słusznego celu dostępności na rynku wszystkich tytułów prasowych, nie może odbywać się kosztem utrudniania wejścia na rynek innym przedsiębiorstwom kolportażu prasy. Przysługujący „R.” tytuł własności kiosków, w których sprzedawana jest m. in. prasa, nie uzasadnia żądania Spółki „R.” w zakresie wyłączności jej dostaw. Ponadto jeżeli klauzula wyłączności sprzedaży czy zakupu (dozwolona w prawie cywilnym – art. 550 kc i w ustawie antymonopolowej) zostanie wymuszona z racji pozycji zajmowanej na rynku jest nieważną czynnością prawną. Wyłączność zakupu, zdaniem Sądu, wyczerpuje znamiona praktyki z art. 5 pkt 1 ustawy antymonopolowej.¹⁵

„OG” 1993, z. 4 poz. 85, „Wokanda” nr 1/1994 oraz wyr. SA z 22.10.1993r., XVII Amr 25/93, „Wokanda” nr 3/1994.

¹¹ Wyr. SA z 04.10.1993r., XVII Amr 3/93, nie publikowany, wyr. SA z 08.11.1993r., XVII Amr 27/93, „Wokanda” nr 5/1994.

¹² Wyr. SA z 12.02.1993r., XVII Amr 36/92, nie publikowany oraz wyr. SA z 06.12.1993r., XVII Amr 35/93, „Wokanda” nr 6/1994.

¹³ Dz. U. z 1991r. Nr 89, poz. 403.

¹⁴ Por. wyr. SA z 12.02.1993r., XVII Amr 33/92, „Wokanda” nr 7/1993, wyr. SA z 06.09.1993r., XVII Amr 23/93, nie publikowany, wyr. SA z 06.09.1993r., XVII Amr 26/93, op. cit., przyp. 10 i wyr. SA z 22.10.1993r., XVII Amr 25/93, „Wokanda” nr 3/1994.

¹⁵ Wyr. SA z 22.10.1993r., XVII Amr 25/93, op. cit., przyp.

Inną praktyką monopolistyczną, naruszającą wspomniane wyżej przepisy, jest ustalanie czynszu w umowie najmu jako procentu od osiągniętego obrotu¹⁶ oraz prawo wglądu w dokumentację finansowo-księgową najemcy kiosków.¹⁷ Zapis umowy dotyczący sposobu jak wyżej ustalania czynszu najmu, jako uciążliwy warunek umowy daje wynajmującemu, kosztem najemców, prawo czerpania korzyści z ich przedsiębiorczości. Wymuszone postanowienie umowy dające Spółce „R.” prawo wglądu w dokumentację finansowo-księgową najemcy kiosków ma charakter antykonkurencyjny - pozwala „R.” kontrolować nie tylko działania najemcy, ale i jego konkurentów na rynku. Narusza ono również zasadę równości praw (Spółka „R.” nie przyznaje analogicznego prawa najemcy).

Praktykę monopolistyczną zakazaną w świetle art. 4 ust. 1 pkt 2 ustawy antymonopolowej (zakaz zawierania umów wiązanych), stanowi uzależnianie przez wynajmującego zawarcia z agentami umowy najmu kiosków od wprowadzenia do tej umowy zapisu wymuszającego na nich obowiązek zaopatrywania się w towary pozaprasowe w magazynach wynajmującego.¹⁸ Praktyka ta nie podlega legalizacji na podstawie art. 6 ww. ustawy. Jednakże umowy wiązane są legalne o ile wzajemne świadczenia stron pozostają ze sobą w funkcjonalnym związku, przyczyniając się do zapewnienia prawidłowego przebiegu działalności gospodarczej choćby tylko u jednego uczestnika umowy.¹⁹

Natomiast przykładem kolektywnej praktyki monopolistycznej, zakazanej na gruncie art. 4 ust. 2 pkt 2 ustawy monopolowej, jest zawarcie porozumienia (wyłączna produkcja i sprzedaż wódki koszernej) dotyczącego podziału rynku według kryteriów asortymentowych.²⁰

W umowach franchisingowych oprócz praktyk monopolistycznych, które zostały już wyżej wymienione, Sąd stwierdził m. in., że postanowienie umowy nakładające na franchisingobiorcę obowiązek zapłaty 5% marży z tytułu zakupu towarów pozaprasowych poza siecią franchisingodawcy, jako wymuszające zakup tych towarów w sieci franchisingodawcy, stanowi zakazaną przez ustawę antymonopolową (art. 4 ust. 1 pkt 2) prak-

¹⁶ Wyr. SA z 06.09.1993r., XVII Amr 26/93, op. cit., przyp. 14 i wyr. SA z 22.10.1993r., XVII Amr 25/93, op. cit., przyp. 15.

¹⁷ Wyr. SA z 22.10.1993r., XVII Amr 25/93, op. cit., przyp. 16.

¹⁸ Wyr. SA z 12.02.1993r., XVII Amr 33/92, op. cit., przyp. 14 i wyr. SA z 12.02.1993r., XVII Amr 36/92, op. cit., przyp. 12.

¹⁹ Wyr. SA z 04.10.1993r., XVII Amr 3/93, op. cit., przyp. 11.

²⁰ Por. wyr. SA z 08.11.1993r., XVII Amr 27/93, op. cit., przyp. 11.

tykę sprzedaży związanej.²¹ Ponadto postanowienie to narzuca franchisingobiorcy uciążliwy warunek umowny przynoszący franchisingodawcy nieuzasadnione korzyści - narusza art. 4 ust. 1 pkt 1 ww. ustawy. Niemniej jednak Sąd zauważył również pewne korzyści franchisingu, takie jak: obniżenie kosztów produkcji towarów i usług, poprawa ich jakości, wzbogacenie oferty rynkowej czy też przyciągnięcie kapitału zagranicznego.

Z drugiej strony podkreślił, że franchising z natury rzeczy zmierza do wzmocnienia pozycji podmiotu gospodarczego z reguły kosztem innych uczestników rynku, nie tylko funkcjonujących w ramach sieci, ale także kontrahentów, konkurentów i w ostatecznym rachunku konsumentów. Dlatego też zachowanie producenta, który wykorzystując na danym rynku pozycję silnie dominującą, organizuje w ramach franchisingu sieć sprzedaży swoich wyrobów, niedostępną jednak na równych prawach dla wszystkich podmiotów gospodarczych, będzie przejawem indywidualnej praktyki monopolistycznej - art. 5 pkt 3 ustawy antymonopolowej. Sieć franchisingowa może bowiem funkcjonować tylko na podstawie jednolitych i równoprawnych kryteriów dla wszystkich jej uczestników.²²

Biorąc pod uwagę powyższe stwierdzenia, Sąd Antymonopolowy w sprawie: „R.” S.A. w W. Oddz. w Ł., „R.” S.A. w W. Oddz. w O., „R.” S.A. w W. Oddz. w T., „R.” S.A. w W. Oddz. w K., Zrz. Dzierż. Pkt. Sprzed. Detal. i „R.” S.A. w W. Oddz. w B.²³ oraz Zesp. Zakł. Płytek Ceram. „O.” w O. oddalił odwołanie powoda; „R.” S.A. w W. Oddz. w K.²⁴, Zakł. Przem. Spirytus. „P.” w W. uchylił decyzję Prezesa Urzędu Antymonopolowego; Przeds. Poł. i Usł. Ryb. „Sz.” w W.²⁵, Zrz. Dzierż. Pkt. Sprzed. Detal. i „R.” S.A. w W. Oddz. w B.²⁶ zmienił decyzję Prezesa Urzędu Antymonopolowego.

W 1994r. Sąd Antymonopolowy wydał dwa wyroki dotyczące umów o wyłącznej dystrybucji usług²⁷, wyrok poświęcony umowie o wyłącznym zakupie towarów²⁸ i umowie franchisingowej.²⁹ Stroną powodową w po-

²¹ Wyr. SA z 12.02.1993r., XVII Amr 36/92, op. cit., przyp. 12.

²² Por. wyr. SA z 06.12.1993r., XVII Amr 35/93, op. cit., przyp. 12.

²³ Oddalił odwołanie „R.” S.A. Oddz. w B. w części dotyczącej praktyki ustalania czynszu dzierżawczego jako procentu od osiągniętego obrotu i umorzył postępowanie z tego odwołania w pozostałej części.

²⁴ W części odnoszącej się do wysokości marży.

²⁵ Oddalił żądanie zainteresowanych dotyczące wszczęcia postępowania administracyjnego.

²⁶ Oddalił odwołanie Zrz. Dzierż. Pkt. Sprzed. Detal. w W. w pozostałym zakresie.

²⁷ Wyr. SA z 14.04.1994r., XVII Amr 53/93, „Wokanda” nr 10/1994 i wyr. SA z 22.06.1994r., XVII Amr 45/93, „Wokanda” nr 3/1995.

²⁸ Wyr. SA z 21.09.1994r., XVII Amr 16/94, „Wokanda” nr 4/1995.

²⁹ Wyr. SA z 14.04.1994r., XVII Amr 55/93, „Wokanda” nr 11/1994.

stępowaniu sądowym był(a) odpowiednio: Zarz. Cment. Kom. w W., „F.” Wyd. i Agen. Dzień. w W., „R.” S.A. w W. Oddz. w O. i CPN Okręg. Dyr. w K.K. Przedmiotem postępowania była zgodność wyżej wymienionych umów z regulacjami ustawy antymonopolowej, a w sprawie „F.” Wyd. i Agen. Dzień. w W. jeszcze dopuszczalność zaskarżenia przez powoda decyzji Prezesa Urzędu Antymonopolowego w części dotyczącej jej uzasadnienia. Najczęściej powoływanym przez Sąd przepisem ww. ustawy był art. 4 ust. 1 pkt 1, art. 5 pkt 1 i art. 6. Za rynek relewantny uznano wyłącznie rynek lokalny, w tym: gminny rynek usług pogrzebowych, miejski rynek usług reklamowych w pasie drogowym, rynek kolportażu prasy i towarów pozaprasowych oraz rynek paliw płynnych.

Rozpoznając sprawę Zarz. Cment. Kom. w W. Sąd orzekł, że zarząd cmentarzy ustanawiając na podstawie dowolnych i nierównoprawnych kryteriów jeden podmiot gospodarczy, posiadający na danym cmentarzu wyłączność na organizowanie ceremoniału pogrzebowego, dopuścił się indywidualnej praktyki monopolistycznej z art. 5 pkt 1 ustawy antymonopolowej. Praktyka ta, ze względu na brak racjonalnych powodów (powód ich nie przedstawił), nie może być zalegalizowana w świetle art. 6 powyższej ustawy.

W sprawie „F.” Wyd. i Agen. Dzień. w W. Sąd uznał, że porozumienie, w którym uczestniczył powód nie ograniczało w istotnym stopniu konkurencji na rynku czyli nie było przejawem kolektywnej praktyki monopolistycznej z art. 4 ust. 2 pkt 4 ustawy antymonopolowej. Ponadto w tej sprawie stwierdzono, że strona postępowania może wnieść odwołanie od decyzji Prezesa Urzędu Antymonopolowego w części dotyczącej jej uzasadnienia. Odwołanie może w szczególności wchodzić w grę w razie zamieszczenia w motywach decyzji treści naruszających podstawowe zasady, na jakich oparte jest postępowanie administracyjne, w szczególności zasadę praworządności, prawdy obiektywnej i uwzględnienia słusznego interesu strony (art. 6 i 7 kpa), jeżeli uzasadnienie narusza prawa strony, jej dobre imię lub utrudnia jej prowadzenie działalności gospodarczej.

Natomiast przykładem indywidualnej praktyki monopolistycznej spełniającej przesłanki z art. 4 ust. 1 pkt 1 i art. 5 pkt ustawy antymonopolowej był z pewnością wspomniany już wyżej zakaz zaopatrywania się przez sprzedawców detalicznych w prasę z innych źródeł niż Spółka „R.” „R.” S.A. posiadający pozycję dominującą na rynku kolportażu prasy nie może narzucić kontrahentom warunków uczestnictwa w realizacji swoich zadań gospodarczych, stanowiących przedmiot jego przedsiębiorstwa w rozumieniu art. 309 § 1 pkt 2 kodeksu handlowego.³⁰ Takie zachowanie

³⁰ Dz. U. z 1934r. Nr 57, poz. 502 z późn. zm.

nie może być więc samo przez się uznane za niezbędne do prowadzenia działalności gospodarczej w rozumieniu art. 6 ww. ustawy i tym samym uchylać bezprawności praktyk monopolistycznych.³¹

W jednym wyroku, dotyczącym umowy zbliżonej do franchisingu (prowadzenie przez kupca punktu sprzedaży detalicznej paliw płynnych), Sąd nie stwierdził praktyki monopolistycznej w działaniu CPN, które polegało na ograniczaniu uczestnikom jej sieci prawa swobodnego wyboru źródeł zaopatrzenia (obowiązek zaopatrywania się kupców w oleje i smary pochodzenia zagranicznego wyłącznie w sieci hurtowni CPN). Zauważył on również, że posiadanie przez podmioty gospodarcze funkcjonujące w ramach sieci prawa w zakresie swobody wyboru źródeł zaopatrzenia bądź brak takiego prawa, może być istotnym czynnikiem decydującym o zdolności konkurencyjnej danej sieci jako całości w stosunku do innych podmiotów gospodarczych, działających w zbliżonych strukturach organizacyjnych.³²

Biorąc pod uwagę powyższe stwierdzenia Sąd Antymonopolowy w sprawie: Zarz. Cment. Kom. w W., „F.” Wyd. i Agen. Dzień. w W.³³ i „R.” S.A. w W. Oddz. w O. oddalił odwołanie powoda; CPN Okręg. Dyr. w K.K. uchylił decyzję Prezesa Urzędu Antymonopolowego.

W 1995r. Sąd Antymonopolowy wydał pięć wyroków, z których trzy dotyczyły umów wyłącznego zakupu towarów i usług³⁴, jeden poświęcony był wyłącznej dystrybucji usług³⁵ i franchisingowi.³⁶ W dwóch postępowaniach sądowych stroną powodową były lokalne oddziały „R.” S.A. w W., w pozostałych Miasto i Gmina Z., Przeds. Prod.-Usług.-Handl. „M.” Sp. z o.o. w K. i Zakł. Chem. „P.” w P. Przedmiotem postępowania była zgodność powyższych umów z przepisami ustawy antymonopolowej³⁷, a w sprawie Zakł. Chem. „P.” w P. również problem ustalenia systemu dystrybucji towarów. Sąd powoływał się głównie na przepisy z art. 4 pkt 4, art. 5 ust. 1 pkt 1 i art. 6 tej ustawy. Rynkiem właściwym był przede wszystkim rynek lokalny - kolportażu prasy i towarów pozaprasowych, gminny rynek usług pogrzebowych, rynek usług telewizji kablowej (zasoby mieszkaniowe spółdzielni) oraz krajowy rynek nawozów mineralnych.

³¹ Wyr. SA z 21.09.1994r., XVII Amr 16/94, op. cit., przyp. 28.

³² Wyr. SA z 14.04.1994r., XVII Amr 55/93, op. cit., przyp. 29.

³³ Oddalił odwołanie powoda w pozostałym zakresie.

³⁴ Wyr. SA z 01.03.1995r., XVII Amr 54/94, nie publikowany, wyr. SA z 06.12. 1995r., XVII Amr 44/95, nie publikowany i wyr. SA z 06.12. 1995r., XVII Amr 47/95, „Wokanda” nr 1/1997.

³⁵ Wyr. SA z 14.06.1995r., XVII Amr 11/95, „Wokanda” nr 6/1996.

³⁶ Wyr. SA z 01.03.1995r., XVII Amr 60/94, „Wokanda” nr 2/1996.

³⁷ Tekst jedn.: Dz. U. z 1995r. Nr 80, poz. 405.

W sprawie Zrzesz. Pryw. Kiosk. w W. i „R.” S.A. w W. Oddz. w W. Sąd powtórzył tezy (przejawy praktyk monopolistycznych) z wyroków wydanych wcześniej³⁸ dodając, że istotą nadużycia pozycji dominującej (bądź monopolistycznej) przez podmiot gospodarczy jest ograniczenie samodzielności pozostałych uczestników rynku i wymuszanie, aby uczestniczyli w obrocie na zasadach im narzuconych i mniej korzystnych niż miałyby to miejsce w warunkach istnienia konkurencji. Ponadto Sąd stwierdził, że Spółce „R.” nie można odmówić prawa do zagwarantowania sobie możliwości sprzedaży towarów prasowych według określonego przez siebie asortymentu i ilości (nadział) w swojej sieci handlowej. Sprzedawcy detaliczni „R.” nie są bowiem obciążani za nie sprzedaną prasę i mogą ją zwrócić, nie ponosząc z tego tytułu żadnych dodatkowych kosztów. Dlatego też nadziałów nie można potraktować jako uciążliwego warunku umów, przynoszącego spółce nieuzasadnione korzyści (indywidualna praktyka monopolistyczna z art. 5 ust. 1 pkt 6 ustawy antymonopolowej). Nie mają one także antykonkurencyjnego charakteru (nie spełniają przesłanek z art. 5 ust. 1 pkt 1 powyższej ustawy), ponieważ same w sobie nie wykluczają możliwości sprzedaży w kioskach „R.” prasy dostarczanej przez innych dystrybutorów na konkurencyjnych warunkach.

Przejawu kolektywnej praktyki monopolistycznej z art. 4 pkt 4 ustawy antymonopolowej nie stanowi również klauzula dotycząca wyłączności na prowadzenie przez operatora telewizji kablowej działalności gospodarczej w budynkach spółdzielczych, jeżeli żadna ze stron porozumienia nie posiada pozycji dominującej, a porozumienie nie rodzi po stronie spółdzielni żadnych innych klauzul ograniczających konkurencję. Dopuszczalne jest jedynie zobowiązanie przez operatora spółdzielni do nie udostępniania jego konkurentom obiektów infrastruktury technicznej, dla prowadzenia przez nich analogicznej działalności.³⁹ Niedopuszczenie konkurenta (konkurentów) operatora do świadczenia usług telewizji kablowej w zasobach mieszkaniowych spółdzielni nie narusza interesu publicznoprawnego. Członkowie spółdzielni mogą bowiem zawsze skorzystać z alternatywnego źródła odbioru telewizji satelitarnej, jakim jest zainstalowanie anteny satelitarnej. Telewizja kablowa i telewizja satelitarna są więc substytutami na rynku tvc. Przykładem porozumienia monopolistycznego z art. 4 pkt 4 ustawy antymonopolowej jest zaś ustanowienie przez gminę w umowie dzierżawy cmentarza komunalnego, w oparciu o nierównoprawne kryteria

---

³⁸ Wyr. SA z 21.09.1994r., XVII Amr 16/94, op. cit., przyp. 31, wyr. SA z 06.09.1993r., XVII Amr 26/93, op. cit., przyp. 16., wyr. SA z 06.09.1993r., XVII Amr 23/93, op. cit., przyp. 14 i wyr. SA z 12.02.1993r., XVII Amr 33/92, op. cit., przyp. 18.

³⁹ Por. wyr. SA z 06.12.1995r., XVII Amr 44/95, op. cit., przyp.

jednego podmiotu (dzierżawcy), do wykonywania na tym cmentarzu usług pogrzebowych - wyłączność kopania grobów.⁴⁰ W praktyce takie działanie ogranicza lub uniemożliwia innym zakładom pogrzebowym (konkurentom) dostęp do rynku usług pogrzebowych, tym samym eliminując ich z tego rynku. Nie ma więc żadnych racjonalnych argumentów (powód ich nie przedstawił), aby podlegało ono legalizacji na gruncie art. 6 ustawy antymonopolowej. Dzierżawca, wykonujący jednocześnie funkcję zarządcy cmentarza, dopuszcza się nadużycia pozycji dominującej w zakresie zarządu obiektem cmentarnym, odmawiając prowadzenia na nim działalności pogrzebowej przez konkurentów - naruszenie art. 5 ust. 1 pkt 1 ww. ustawy. Może on natomiast pobierać z tytułu poddzierżawiania cmentarza opłaty, pokrywające w określonym zakresie stałe koszty jego utrzymania oraz zapewniające godziwy zysk.⁴¹

W sprawie Zakł. Chem. „P.” w P. Sąd stwierdził, że jeżeli producent nawozów mineralnych zorganizował sieć dystrybucji swoich towarów na zasadzie umowy komisju, w ramach której zbywa około 70% swojej produkcji, a jednocześnie zobowiązał komisantów do nie nabywania i sprzedaży nawozów innych producentów, o ile dotyczą tego samego asortymentu towaru, co nawozy komitenta, jego sieć działa w oparciu o zasady wyłączności zakupu. W porozumieniach dotyczących wyłącznego zakupu, odsprzedawca (komisant) zobowiązuje się kupować towary kontraktowe wyłącznie od drugiej strony (komitenta), a nie od innego dostawcy. Nie ma podstaw do uznania, że sieć ta spełnia wymogi systemu selektywnej dystrybucji (wymóg wyłączności sprzedaży w tej formie dystrybucji), skoro około 30% towarów sprzedawanych jest poza siecią składów fabrycznych producenta. Ponadto za przedmiot selektywnej dystrybucji nie mogą być uznane nawozy mineralne.⁴² W sprawie tej Sąd zauważył również, że skoro transakcje wyłączne (wyłączna sprzedaż, wyłączny zakup) przynoszą większe korzyści gospodarcze niż ujemne skutki dla konkurencji, a na gruncie polskiej ustawy brak jest szczególnych regulacji, dotyczących tej formy organizacji obrotu towarowego, nie powinno być przeszkód przy interpretowaniu przepisów ustawy z dnia 24 lutego 1990r. o przeciwdzia-

⁴⁰ Wyr. SA z 14.06.1995r., XVII Amr 11/95, op. cit., przyp. 35.

⁴¹ Tamże.

⁴² W orzecznictwie antytrustowym Unii Europejskiej za przedmiot selektywnej dystrybucji uznawane są towary posiadające szczególne właściwości, których w normalnych warunkach obrotu i użytkowania nie może znać ich przeciętny nabywca, a mianowicie: produkty kompleksowe technicznie (np. samochody, aparaty fotograficzne czy komputery osobiste), towary luksusowe o wysokim społecznym prestiżu (np. biżuteria, bądź drogie kosmetyki) oraz gazety (ze względu na bardzo krótki okres użycia konieczna jest odpowiednia dystrybucja). Jak z tego wynika, powyższych cech nie spełniają nawozy mineralne.

łaniu praktykom monopolistycznym z uwzględnieniem także pozytywnych doświadczeń, wynikających z wypracowanych w tym względzie standardów prawnych, funkcjonujących w Unii Europejskiej.

W jedynym wyroku dotyczącym franchisingu, za praktykę monopolistyczną z art. 5 ust. 1 pkt 1 Sąd uznał wyłączność zaopatrywania się sprzedawców detalicznych w prasę w Spółce „R.” Oddz. w Ł., na terenie województwa piotrkowskiego i sieradzkiego.⁴³ Ponadto stwierdził on, że jeżeli w granicach terytorialnego działania określonego podmiotu gospodarczego na niektórych obszarach spotyka się on z istotną konkurencją, a na innych nie, obszary te stanowią odrębne rynki lokalne, zaś takie same zachowanie podmiotu gospodarczego uznane za praktykę monopolistyczną na jednym z rynków, na którym posiada on pozycję dominującą, nie musi stanowić przejawu takiej praktyki na innym rynku, na którym podmiot ten wspomnianą pozycję utracił.

Biorąc pod uwagę powyższe stwierdzenia, Sąd Antymonopolowy w sprawie: Miasta i Gmina Z. i Przeds. Prod.-Usłg.-Handl. „M.” Sp. z o.o. w K. oddalił odwołanie powoda; Zakł. Chem. „P.” w P. uchylił decyzję Prezesa Urzędu Antymonopolowego; Zrzesz. Pryw. Kiosk. w W. i „R.” S.A. w W. Oddz. w W. oraz „R.” S.A. Oddz. w Ł. zmienił decyzję Prezesa Urzędu Antymonopolowego.⁴⁴

W 1996r. Sąd Antymonopolowy wydał tylko jeden wyrok dotyczący umowy o wyłącznej dystrybucji usług.⁴⁵ W charakterze powoda wystąpiła Gmina Miasta G. i Przeds. Prod.-Usłg. „Z.” Sp. z o.o. w G. Przedmiotem postępowania sądowego była zgodność powyższej umowy z przepisami ustawy antymonopolowej. Sąd, ustosunkowując się do zarzutów odwołania powoda, powołał się przede wszystkim na art. 4 pkt 4, art. 5 ust. 1 pkt 1 oraz art. 6 wyżej wymienionej ustawy. Za rynek właściwy w sprawie uznał on lokalny (gminny) rynek usług pogrzebowych.

W tym wyroku podobnie jak w wyrokach wydanych już wcześniej⁴⁶ Sąd potwierdził, że przyznanie przez Gminę w umowie wyłączności na kopanie grobów oznacza ograniczenie dostępu do rynku innym firmom pogrzebowym, a tym samym zasady wolnej konkurencji, przez ich eliminację z tego obszaru działalności. Tym samym taka umowa wyczerpuje przesłanki

⁴³ Wyr. SA z 01.03.1995r., XVII Amr 60/94, op. cit., przyp. 36.

⁴⁴ W części dotyczącej pkt 1.3 w ten sposób, że zakazał w umowie franchisingu wyłączności zaopatrywania się przez franchisingobiorcę w prasę u franchisingodawcy, z wyjątkiem punktów sprzedaży położonych w województwie łódzkim i skierniewickim, w pozostałej części odwołanie oddalił.

⁴⁵ Wyr. SA z 02.10.1996r., XVII Amr 37/96, „Wokanda” nr 11/1997.

⁴⁶ Por. wyr. S.A. z 14.06.1995r., XVII Amr 11/95, op. cit., przyp. 35 i wyr. SA z 14.04.1994r., XVII Amr 53/93, op. cit., przyp. 27.

porozumienia monopolistycznego z art. 4 pkt 4 ustawy antymonopolowej. Z drugiej strony niedopuszczenie przez to przedsiębiorstwo konkurentów na rynek usług pogrzebowych na obszarze jego działalności (cmentarze komunalne w G.), stanowi przejaw indywidualnej praktyki monopolistycznej z art. 5 ust. 1 pkt 1 tej ustawy, która nie może być usprawiedliwana dobrem klientów. Ponadto Gmina nie była uprawniona do zorganizowania przetargu obejmującego wykonywanie usług pogrzebowych, ponieważ nie mieszczą się one w zakresie jej zadań własnych (w przeciwieństwie do usług cmentarnych - utrzymanie i administrowanie cmentarzami). Należą one do sfery cywilnoprawnej, która nie podlega kompetencji Gminy.

Biorąc pod uwagę powyższe stwierdzenia Sąd Antymonopolowy oddalił odwołanie powodów.

W 1997r. Sąd Antymonopolowy wydał dwa wyroki dotyczące umów o wyłącznej sprzedaży towarów⁴⁷, o wyłącznym zakupie towarów i usług⁴⁸ oraz jeden wyrok poświęcony umowom franchisingu.⁴⁹ Umowy o wyłącznej dystrybucji towarów były również przedmiotem postępowania Sądu Najwyższego.⁵⁰ Stroną powodową był(o) odpowiednio: ZKM w G., „H.” S.A. w W. (przed Sądem Antymonopolowym i Sądem Najwyższym), PPCH w K., Przeds. Wielob. „K.-E.” sp. z o.o. w L. oraz Przeds. Usłg. Kom. sp. z o.o. w L., Stow. Agent. St. Benz. Oddz. w O. Przedmiotem postępowania była zgodność powyższych umów z przepisami ustawy antymonopolowej⁵¹, a w sprawie H.” S.A. w W, toczącej się przed Sądem Najwyższym, poruszany był także problem interpretacji art. 4 pkt 4 tej ustawy. Oprócz ww. przepisu najczęściej powoływaną regulacją ustawy antymonopolowej był art. 5 ust. 1 pkt 6 i art. 6. Jako rynek relewantny dominował rynek lokalny, w tym miejski rynek sprzedaży biletów komunikacji miejskiej, rynek usług pogrzebowych, usług pośmiertnych; skupu owoców mrożonych i paliw płynnych. Za rynek krajowy uznano rynek międzianych rur instalacyjnych.

Zdaniem Sądu odmowa sprzedaży biletów osobie fizycznej (sprzedawcy), prowadzącej działalność handlową, przez przedsiębiorstwo posiadające na rynku dystrybucji biletów komunikacji miejskiej pozycję domi-

⁴⁷ Wyr. SA z 08.01.1997r., XVII Ama 65/96, nie publikowany oraz wyr. SA z 25.06.1997r., XVII Ama 19/97, nie publikowany.

⁴⁸ Wyr. SA z 09.04.1997r., XVII Ama 4/97, nie publikowany i wyr. SA z 05.11.1997r., XVII Ama 36/97, „Wokanda” nr 12/1998.

⁴⁹ Wyr. S.A. z 08.11.1997r., XVII Ama 18/97, nie publikowany.

⁵⁰ Wyr. SN z 28.11.1997r., I CKN 837/97, „OSNCP” 1998, nr 6, poz. 96.

⁵¹ Tekst jedn.: Dz. U. z 1995r. Nr 80, poz. 405, zm. Dz. U. z 1996r. Nr 106, poz. 498 i Nr 156, poz. 775; Dz. U. z 1997r. Nr 49, poz. 318.

nującą (ZKM w G.), może być przejawem indywidualnej praktyki monopolistycznej z art. 5 ust. 1 pkt 4 ustawy antymonopolowej. Może ona wchodzić w grę, gdy przedsiębiorstwo przyznaje sprzedawcy prawo wyłącznej dystrybucji tych biletów na określonym terytorium (wyłączna sprzedaż). Praktyka ta może być jednak zalegalizowana na podstawie art. 6 ustawy antymonopolowej. Z drugiej strony na gruncie wspomnianej ustawy brak wyraźnych przepisów, zaliczających transakcje wyłączne (m.in. wyłączną sprzedaż) do praktyk monopolistycznych. Jak zauważył Sąd Antymonopolowy w sprawie „H.” S.A. w W. umowy (porozumienia) wyłączne, na których często opierają się sieci dystrybucyjne producentów, same w sobie nie naruszają prawa antymonopolowego. Niejednokrotnie, jak ma to miejsce w tej sprawie, dzięki sieci handlowej producenta („H.”), opartej na umowach wyłącznych, dochodzi do wzrostu konkurencji na danym rynku, a nie do jej ograniczenia. Porozumienia pionowe (np. producent - dystrybutor), które tworzą sieć handlową w oparciu o system umów wyłącznych, tylko wówczas naruszają ustawę antymonopolową - art. 4 pkt 4 tej ustawy, jeżeli zamykają (brak alternatywnych źródeł zaopatrzenia, obiektywnie wysokie koszty towarów konkurencyjnych przedsiębiorstw) konkurentom uczestnikom sieci dostęp do całego lub znacznej części danego rynku. Nie ma to z reguły miejsca, tak jak w tej sprawie, gdy żadne z przedsiębiorstw - uczestników sieci nie posiada pozycji dominującej (art. 2 pkt 7 ustawy antymonopolowej). Z naruszeniem art. 4 pkt 4 mamy do czynienia wtedy, gdy pozycję dominującą uzyskuje cała sieć handlowa. Ponadto, jak stwierdził w sprawie „H.” Sąd Najwyższy, niezależnie od realnego wpływu na ukształtowanie rynku, sama treść porozumienia o utworzeniu sieci handlowej może być uznana za przejaw praktyki monopolistycznej, jeżeli zawierać będzie nieobiektywne kryteria doboru przedstawicieli handlowych lub, po stronie odsprzedawcy, klauzule restrykcyjne (np. obowiązek stosowania określonych cen, klauzule o podziale rynku), skierowane przeciwko wolnej konkurencji, rozumianej jako otwarty dostęp do danego rynku dla wszystkich podmiotów gospodarczych. W tej sprawie z takimi ograniczeniami konkurencji nie mamy do czynienia. Należy dodać, że porozumienie tworzące sieć handlową w oparciu o system umów wyłącznych może być zalegalizowane w świetle art. 6 ustawy antymonopolowej, jeśli jego strona(y) wykaza(ą), że zawarte w nim nieobiektywne kryteria doboru przedstawicieli handlowych lub klauzule restrykcyjne są niezbędne do prowadzenia działalności gospodarczej i nie powodują istotnego ograniczenia konkurencji (co nie miało miejsca w tej sprawie).⁵²

⁵² Por. wyr. SA z 25.06.1997r., XVII Ama 19/97, op. cit., przyp. 47.

W sprawie PPCH Sąd Antymonopolowy zauważył, że warunkiem koniecznym dla określenia siły rynkowej podmiotu gospodarczego (posiadania przez niego pozycji dominującej) jest uprzednie wyznaczenie rynku właściwego w danej sprawie (rynku relewantnego). Stwierdził on również, że przejawem nadużycia tej siły może być narzucenie przez kupującego wyłączności dostaw towarów (owoców mrożonych) sprzedawcy, co stanowi indywidualną praktykę monopolistyczną z art. 5 ust. 1 ustawy antymonopolowej.⁵³ Innym przykładem takiej praktyki będzie nałożenie przez administratora cmentarza, świadczącemu na nim usługi pogrzebowe, obowiązku przechowywania w chłodni cmentarnej ludzkich szczątków ekshumowanych grobów czy też ograniczenie mu możliwości podzlecenia tych usług innym firmom pogrzebowym.⁵⁴ W wyroku dotyczącym umowy zbliżonej do franchisingu, Sąd, zwracając przede wszystkim uwagę na korzyści płynące z tej formy dystrybucji, powtórzył tezy przedstawione wcześniej⁵⁵, dodając, że CPN ma prawo realnie wpływać na to co się sprzedaje pod jej znakiem firmowym, zwłaszcza gdy na rynku podobnie zachowują się konkurenci.

Biorąc pod uwagę powyższe stwierdzenia Sąd Antymonopolowy w sprawie: Przeds. Wielob. „K.-E.” sp. z o.o. w L. oraz Przeds. Usłg. Kom. sp. z o.o. w L. i Stow. Agent. St. Benz. Oddz. w O. oddalił odwołanie powoda; ZKM w G. oraz PPCH w K. uchylił decyzję i Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji Konsumentów; „H.” S.A. w W. zmienił decyzję Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów.⁵⁶ Sąd Najwyższy w ww. sprawie oddalił kasację pozwanego (Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów) od wyroku Sądu Antymonopolowego.

W 1998r. Sąd Antymonopolowy wydał dwa wyroki dotyczące wyłącznej dystrybucji usług.⁵⁷ Stroną powodową były: Gmina S. i Gmina P. Z. Przedmiotem postępowania sądowego był problem zakazania przez Gminę S. przedsiębiorcy pogrzebowemu wykonywania usług pogrzebowych na terenie cmentarza komunalnych w S. i wymuszenia na nim pośrednictwa podległego Gminie zakładu budżetowego oraz zgodność umowy zawartej przez Gminę P. Z. z przedsiębiorcą pogrzebowym dotyczącej

⁵³ Por. wyr. SA z 09.04.1997r., XVII Ama 4/97, op. cit., przyp. 48.

⁵⁴ Wyr. SA z 05.11.1997., XVII Ama 36/97, op. cit., przyp. 48.

⁵⁵ Por. wyr. SA z 14.04.1994r., XVII Amr 55/93, op. cit., przyp. 32.

⁵⁶ W pkt 1 i 2 w ten sposób, że oddalił żądanie firmy „C.” W zakresie stwierdzenia i zakazania praktyki monopolistycznej polegającej na zawarciu przez Spółkę z podmiotami wymienionymi w pkt 1 decyzji umów sprzedaży miedzianych rur instalacyjnych SF-Cu w systemie dystrybucyjnym, z wyłączeniem przedsiębiorstw o profilu produkcyjnym.

⁵⁷ Wyr. SA z 20.05.1998r., XVII Ama 6/98, „Wokanda” nr 6/1999 oraz wyr. SA z 04.11.1998., XVII Ama 53/98, „Wokanda” nr 1/2000.

jego wyłączności na kopanie grobów, z przepisami ustawy antymonopolowej. Sąd powołał się na przepis z art. 4 pkt 4 i art. 5 ust. 1 pkt 1 tej ustawy. Rynkiem właściwym we wspomnianych sprawach był lokalny (gminny) rynek usług pogrzebowych i rynek usług cmentarnych.

W sprawie Gminy S. Sąd uznał, że zakazanie przez gminę przedsiębiorcy pogrzebowemu wykonywania usług pogrzebowych i wymuszenie na nim korzystania z pośrednictwa podległego jej zakładu budżetowego, stanowi indywidualną praktykę monopolistyczną, która spełnia przesłanki z art. 5 ust. 1 pkt 1 ustawy antymonopolowej. Praktyki tej nie usprawiedliwia przysługujący gminie tytuł własności cmentarzy komunalnych.⁵⁸

Natomiast przejawem kolektywnej praktyki monopolistycznej (art. 4 pkt 4 ww. ustawy), co zauważył Sąd w wyrokach wydanych już wcześniej⁵⁹, jest przyznanie przez gminę wyłączności na kopanie grobów tylko jednemu przedsiębiorcy pogrzebowemu. Taka praktyka nie tylko ogranicza konkurencję (wyczerpuje znamiona przepisu z art. 5 ust. 1 pkt 1 ustawy), ale i szkodzi klientom, pozbawiając ich prawa swobodnego wyboru zakładu pogrzebowego. Z drugiej strony przedsiębiorca pogrzebowy, wykonujący działalność na rynku usług pogrzebowych i łączący ją z administrowaniem cmentarzem, nie może działalności gospodarczej na jednym rynku (cmentarnym) dotować środkami finansowymi uzyskiwanymi z innego rynku. Prowadzi to bowiem do wyeliminowania konkurencji. Gmina zaś nie jest kompetentna ustalić (jednostronnie lub w formie porozumienia monopolistycznego), że brakujące jej środki na administrację cmentarza przedsiębiorca pogrzebowy uzyska na rynku usług pogrzebowych.⁶⁰

Biorąc pod uwagę powyższe stwierdzenia Sąd Antymonopolowy w sprawie: Gminy S. i Gminy P. Z. oddalił odwołanie powodów.

W 1999r. Sąd Antymonopolowy wydał trzy wyroki w zakresie wyłącznej dystrybucji usług⁶¹ oraz dwa wyroki dotyczące wyłącznej sprzedaży towarów.⁶² Stroną powodową w postępowaniu sądowym byli odpowiednio: „T.” Sp. z o.o. w Ł., Inst. Przem. Mięś. Tłuszcz. w W., Cz. K. – Zakł. Pogrz. „Ch.” w N. R. i Gmina Miej. w N. R., J. M. - Przeds. Handl.-

⁵⁸ Wyr. SA z 20.05.1998r., XVII Ama 6/98, op. cit., przyp. 57.

⁵⁹ Por. wyr. SA z 02.10.1996r., XVII Amr 37/96, op. cit., przyp. 45 i wyr. SA z 14.06.1995r., XVII Amr 11/95, op. cit., przyp. 35.

⁶⁰ Wyr. SA z 04.11.1998r., XVII Ama 53/98, op. cit., przyp. 57.

⁶¹ Wyr. SA z 17.03.1999r., XVII Ama 77/98, „Wokanda” nr 8/2000, wyr. SA z 31.03.1999r., XVII Ama 96/98, nie publikowany i wyr. SA z 14.07.1999r., XVII Ama 28/99, nie publikowany.

⁶² Wyr. SA z 24.03.1999r., XVII Ama 74/98, nie publikowany i wyr. SA z 07.04.1999r., XVII Ama 89/98, „Wokanda” nr 9/2000.

Prod. Akces. i Elem. Wyp. Bud. M.-E.-K. w W. i Metal. L. S.A. w L. oraz MTG S.A. w G.

Jego przedmiotem był problem odmowy zawarcia przez Instytut umowy na opracowanie równań regresji i przebadanie liniału elektronicznego, ustalenia pozycji rynkowej Metal. L. S.A. w L. i narzucenia przez MTG S.A. zobowiązania do sprzedaży piwa Browarów EB. Ponadto w sprawie „T.” Sp. z o.o. w Ł., Metal. L. S.A. w L. oraz Cz. K. - Zakł. Pogr. „Ch.” Sąd badał odpowiednio zgodność umowy dotyczącej budowy i eksploatacji sieci telewizji kablowej w zasobach mieszkaniowych spółdzielni, umowy handlowej (zobowiązanie do nieprodukowania i niesprzedawania wyrobów konkurencyjnych) i umowy dzierżawy (administrowanie cmentarzami komunalnymi) z przepisami ustawy antymonopolowej.⁶³ Najczęściej powoływanym przepisem tej ustawy był art. 2 pkt 6 i art. 2 pkt 7, art. 5 ust.1 pkt 1 oraz art. 8 ust. 1. Jako rynek relewantny dominował rynek krajowy, w tym rynek usług telewizyjno-telekomunikacyjnych świadczonych za pośrednictwem urządzeń satelitarnych, opracowywania równań regresji i metalowych zamykających okuć budowlanych. Rynkiem właściwym był również rynek lokalny, pod względem terytorialnym obejmujący obszar ulic Starego Miasta w G. oraz obszar danego cmentarza w N. R. a przedmiotowym odpowiednio imprezy rozrywkowo-handlowe i turystyczne, jak też usługi cmentarne i pogrzebowe.

W sprawie „T.” Sp. z o.o. Sąd na początku zaznaczył, że aby rozpatrywać kwestię posiadania lub nie posiadania przez przedsiębiorcę („T.”) pozycji dominującej na rynku relewantnym, należy wcześniej prawidłowo określić ten rynek zarówno pod względem terytorialnym jak i przedmiotowym (produktowym), czego w tej sprawie nie uczyniono. Z drugiej strony tylko w przypadku, gdy przedsiębiorca ma na tym rynku pozycję dominującą, można mu postawić zarzut jej nadużywania. Pozycja dominująca dotyczy zaś takiej jego siły ekonomicznej (rynkowej), która pozwala mu zapobiegać skutecznej konkurencji na rynku relewantnym, poprzez stworzenie przedsiębiorcy możliwości działania w sposób niezależny od konkurentów, klientów i konsumentów. Na tę siłę rynkową nie ma większego wpływu posiadanie przez „T.”(operator) wyłączności na świadczenie usług telewizji kablowej w zasobach mieszkaniowych spółdzielni, przynajmniej z dwóch powodów. Po pierwsze - spółdzielnia może wypowiedzieć umowę i znaleźć innego kontrahenta, z czym operator powinien się liczyć. Po drugie - dla mieszkańców osiedli mieszkaniowych, administrowanych przez spółdzielnię, alternatywnym sposobem zaspokojenia ich potrzeb jest oferta operatorów satelitarnej telewizji cyfrowej. Sąd zwrócił także uwagę,

⁶³ Tekst jedn.: Dz. U. z 1997r. Nr 49, poz. 318, z późn. zm.

że obowiązujące przepisy ustawy antymonopolowej (art. 8 ust. 1) nie pozwalają rozstrzygnąć o stosowaniu praktyk monopolistycznych, w czasie gdy przed upływem roku od wszczęcia postępowania administracyjnego przedsiębiorca („T.”), oskarżony o ich stosowanie, utracił w sposób trwały zajmowaną dotychczas pozycję dominującą. W takiej sytuacji postępowanie administracyjne w zakresie nakazania mu zaniechania praktyk monopolistycznych powinno zostać umorzone.⁶⁴

W sprawie Inst. Przem. Mięś. i Tłuszcz. Sąd nie stwierdził istnienia praktyk monopolistycznych. Odmowa przez Instytut zawarcia umowy na opracowanie równań regresji i przetestowanie liniálu elektronicznego (w celu oszacowania mięsności tusz wieprzowych) producenta musi mieć charakter nieuzasadniony, aby można było zarzucić mu stosowanie praktyki monopolistycznej z art. 5 ust. 1 pkt 4 ustawy antymonopolowej. Poza tym należałoby wykazać, że Instytut miał rzeczywistą możliwość zawarcia tej umowy (domniemanie faktyczne). Tego jednak nie uczyniono.

W wyroku w sprawie Cz. K. - Zakł. Pogr. „Ch.” w N. R. i Gmina Miejs. w N. R. powtórzył tezy przedstawione już wcześniej, a dotyczące zastosowania ustawy antymonopolowej, rynku relewantnego czy też porozumienia monopolistycznego w zakresie wyłączności na kopanie grobów.⁶⁵

Sąd nie był w stanie przyjąć czy w sprawie J. M. – Preds. Handl.-Prod. Akces. i Elem. Wyp. Bud. M.-E.-K. w W. i Metal. L. S.A. w L. można domniemywać (domniemanie prawne) posiadanie przez ww. Spółkę pozycji dominującej - tj. udziału w danym rynku przekraczającego 40% (art. 2 pkt 7 ustawy antymonopolowej). Wynikało to z tego, że organ antymonopolowy nie określił jednoznacznie ani rynku przedmiotowego ani konkurentów Spółki Metal. L. Z drugiej strony nawet w przypadku stwierdzenia jej pozycji dominującej, trudno przypuszczać, że za przejaw praktyki monopolistycznej Sąd uznałby zobowiązanie przez nią kontrahenta (J.M.) do nieprodukowania i niesprzedawania wyrobów uznanych przez Spółkę za konkurencyjne.⁶⁶ W zakresie zarzutów zawartych w odwołaniu J. M. Sąd uznał za nieuzasadnione narzucanie przez ww. Spółkę kontrahentowi uciążliwych warunków stałej umowy handlowej - zmniejszenie mu kredytu kupieckiego i wyznaczenie minimalnego limitu zakupu.

Natomiast za przejaw indywidualnej praktyki monopolistycznej z art. 5 ust. 1 pkt 7 (zakaz zawierania umów wiązanych), Sąd uznał narzucenie przez MTG S.A. w G. restauratorom zobowiązania do sprzedaży w trakcie

⁶⁴ Wyr. SA z 17.03.1999r., XVII Ama 77/98, op. cit., przyp. 61.

⁶⁵ Por. wyr. SA z 04.11.1998r., XVII Ama 53/98, op. cit., przyp. 57, wyr. SA z 02.10.1996r., XVII Amr 37/96, op. cit., przyp. 45, wyr. SA z 14.06.1995r., XVII Amr 11/95, op. cit., przyp. 35 i wyr. SA z 14.04.1994r., XVII Amr 53/93, op. cit., przyp. 27.

⁶⁶ Por. wyr. SN z 28.11.1997r., I KKN 837/97, op. cit., przyp. 50.

Jarmarku Dominikańskiego wyłącznie piwa produkowanego przez Browary EB. Powyższa Spółka miała bowiem wyłączność na zorganizowanie Jarmarku Dominikańskiego w G., co nie wiąże się (brak związku funkcjonalnego) z nakazaniem przez nią restauratorom sprzedaży piwa tylko jednego producenta.

Biorąc pod uwagę powyższe stwierdzenia Sąd Antymonopolowy w sprawie: Cz. K. - Zakł. Pogr. „Ch.” w N. R. i Gmina Miej. w N. R. i MTG S.A. w G. oddalił odwołanie powodów; J. M. – Przeds. Handl.-Prod. Akces. i Elem. Wyp. Bud. M.-E.-K. w W. oraz Inst. Przem. Mięś. Tłuszcz. w W. uchylił decyzję Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów; „T.” Sp. z o.o. w Ł. zmienił decyzję Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów.⁶⁷

Do końca czerwca 2000r. Sąd Antymonopolowy wydał jeden wyrok dotyczący umów o wyłącznym zakupie towarów.⁶⁸ Powodem w postępowaniu sądowym był „R.” S.A. w W. Oddz. w K. Zesp. w D. G. Jego przedmiotem był problem wykonania decyzji Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, stwierdzającej i nakazującej zaprzestania stosowania praktyk monopolistycznych (art. 5 ust. 1 pkt 6 i art. 5 ust. 1 pkt 7 ustawy antymonopolowej) w umowach najmu kiosków „R.” Ustosunkowując się do zarzutów odwołania powoda od ww. decyzji Sąd w tezach wyroku oparł się przede wszystkim na przepisach z art. 2 pkt 10, art. 6 i art. 15 ust. 1 ustawy antymonopolowej.⁶⁹ Za rynek właściwy w danej sprawie uznał lokalny rynek kolportażu prasy.

Wspomniane przykłady praktyk monopolistycznych „R.” były przedmiotem wielu wyroków Sądu Antymonopolowego⁷⁰, dlatego też w tej sprawie nawiązał on do przedstawionych wcześniej tez.⁷¹ Przy rozpatrywaniu kwestii powoływania się powoda na tzw. regułę rozsądku (art. 6 ustawy antymonopolowej) Sąd dodał, że warunkiem jej zastosowania byłoby wystąpienie, po wydaniu ww. decyzji okoliczności usprawiedliwiających stosowanie praktyk monopolistycznych. Jednakże okoliczności te nie zaszły. Poza tym zaznaczył on wyraźnie, że wobec prawomocności roz-

⁶⁷ W części dotyczącej pkt I w ten sposób, że umorzył postępowanie administracyjne w zakresie nakazania Operatorowi zaniechania praktyk monopolistycznych wymienionych w tym punkcie, uchylając jednocześnie zaskarżoną decyzję w pkt III dotyczącym nałożenia kary pieniężnej.

⁶⁸ Wyr. SA z 09.02.2000r., XVII Ama 77/99, „Wokanda” nr 7-8/2001.

⁶⁹ Tekst jedn.: Dz. U. z 1999r. Nr 52, poz. 547.

⁷⁰ Por. wyr. SA z 01.03.1995r., XVII Amr 54/94, op. cit., przyp. 34, wyr. SA z 21.09.1994r., XVII Amr 16/94, op. cit., przyp. 28, wyr. SA z 06.09.1993r., XVII Amr 26/93, op. cit., przyp. 10 i wyr. SA z 12.02.1993r., XVII Amr 33/92, op. cit., przyp. 10.

⁷¹ Por. tamże.

strzygnięcia zawartego w tej decyzji, od której powód nie złożył odwołania w trybie określonym przepisami ustawy antymonopolowej i k.p.c., na etapie postępowania sądowego oceny powoda dotyczące jego zachowań rynkowych - uznanych za praktyki monopolistyczne są bezprzedmiotowe. Jako że postępowanie administracyjne zostało zakończone prawomocną decyzją, której adresat nie wykonał, wystąpiły przesłanki zastosowania kary pieniężnej z art. 15 ust. 1 tej ustawy.

Biorąc pod uwagę powyższe stwierdzenia Sąd Antymonopolowy w sprawie „R.” S.A. w W. Oddz. w K. Zesp. w D. G. oddalił odwołanie powoda.

* * *

W orzecznictwie Sądu Antymonopolowego w zakresie określonych rodzajów porozumień wertykalnych (strony porozumień znajdują się na różnych szczeblach produkcji lub obrotu gospodarczego), tj. wyłącznej sprzedaży, wyłącznego zakupu, selektywnej dystrybucji i franchisingu, zwraca uwagę duża liczba spraw antymonopolowych, w których mamy do czynienia z różnymi przejawami indywidualnych praktyk monopolistycznych. Praktyki te, dotyczące najczęściej wyłącznego zakupu towarów, stosowane były przede wszystkim przez lokalne oddziały „R.” S.A. w W., który z racji trwałej pozycji dominującej na rynku kolportażu prasy, narzucał swoim kontrahentom uciążliwe warunki umów (np. obowiązek zaopatrywania się w prasę lub towary pozaprasowe wyłącznie w kioskach „R.”; ustalanie w umowach najmu kiosków czynszu jako procentu od osiągniętego obrotu), przeciwdziałając tym samym ukształtowaniu się warunków koniecznych do zaistnienia lub rozwoju konkurencji na danym rynku.⁷² Nadużywając swojej siły rynkowej „R.” dopuszczał się więc praktyk monopolistycznych zakazanych (względnie) w świetle art. 5 ust. 1 pkt 6 i art. 5 ust. 1 pkt 1 ustawy antymonopolowej.⁷³ Pomimo możliwości ich legalizacji na gruncie art. 6 tej ustawy (o co zabiegał „R.”), w żadnej ze spraw Sąd Antymonopolowy nie uznał, że zostały spełnione niezbędne przesłanki do zastosowania tego przepisu. Z drugiej strony stwierdził on, że Spółka „R.” nie dopuszczała się praktyk monopolistycznych, zastrzegając sobie możliwość sprzedaży prasy według tzw. nadziałów (określenie jej asorty-

⁷² Wyr. SA z 12.02.1993r., XVII Amr 33/92, op. cit., przyp. 10, wyr. SA z 06.09.1993r., XVII Amr 23/93, op. cit., przyp. 10, wyr. SA z 06.09.1993r., XVII Amr 26/93, op. cit., przyp. 10, wyr. SA z 22.10.1993r., XVII Amr 25/93, op. cit., przyp. 10, wyr. SA z 21.09.1994r., XVII Amr 16/94, op. cit., przyp. 28, wyr. SA z 01.03.1995r. XVII Amr 54/94, op. cit., przyp. 34 oraz wyr. SA z 09.02.2000r., XVII Ama 77/99, op. cit., przyp. 68. Por. też wyr. SA z 05.11.1997r., XVII Ama 36/97, op. cit., przyp. 48.

⁷³ Tekst jedn.: op. cit., przyp. 69.

mentu i ilości), oraz nakładając na kontrahentów obowiązek kompletowania prasy świątecznej.⁷⁴ Indywidualne praktyki monopolistyczne w zakresie wyłącznej sprzedaży (np. wyłączność na organizowanie ceremoniału pogrzebowego; wyłączne pośrednictwo przy wykonywaniu usług pogrzebowych zakładu budżetowego), stosowała dość często na rynku usług pogrzebowych Gmina lub jej jednostki organizacyjne.⁷⁵ Wyczerpywały one głównie przesłanki z art. 5 ust. 1 pkt 1 ustawy antymonopolowej. Warto zauważyć, że zarzutu stosowania takich praktyk Sąd Antymonopolowy nie postawił w przypadku zawarcia umów wiązanych (umowy leasingu i umowy sprzedaży), jako że wzajemne świadczenia stron pozostawały ze sobą w funkcjonalnym związku.⁷⁶ Tak również zareagował on w sytuacji posiadania przez Operatora wyłączności na świadczenie usług telewizji kablowej w zasobach mieszkaniowych spółdzielni.⁷⁷

Jeżeli chodzi zaś o kolektywne praktyki monopolistyczne - porozumienia monopolistyczne, widać wyraźnie, że dominowały umowy o wyłącznej dystrybucji usług (ustanowienie w oparciu o nierównoprawne kryteria wyłączności na kopanie grobów na rzecz jednego przedsiębiorcy), zawierane przez Gminę (pozycja monopolistyczna na rynku usług cmentarnych) z przedsiębiorcą prywatnym na lokalnym rynku usług pogrzebowych.⁷⁸ Zdaniem Sądu wyczerpują one treść art. 4 pkt 4 ustawy antymonopolowej, ograniczając dostęp do tego rynku innym firmom pogrzebowym, a nawet je eliminując, jak też są wyrazem nadużycia przez kontrahenta Gminy władzy rynkowej, co stanowi praktykę monopolistyczną z art. 5 ust. 1 pkt 1 tej ustawy. Wspomniane umowy szkodzą więc zarówno konkurencji, jak i samym klientom, pozbawiając ich prawa swobodnego wyboru firmy pogrzebowej i narzucając usługi jednego przedsiębiorcy. Natomiast z porozumieniem monopolistycznym z art. 4 pkt 4 ustawy antymonopolowej nie mamy do czynienia z pewnością wówczas, gdy żadna

⁷⁴ Wyr. SA z 22.10.1993r., XVII Amr 25/93, op. cit., przyp. 10, wyr. SA z 01.03.1995r., XVII Amr 54/94, op. cit., przyp. 34. Por. też wyr. SA z 09.04.1997r., XVII Ama 4/97, op. cit., przyp. 48.

⁷⁵ Wyr. SA z 14.04.1994r., XVII Amr 53/93, op. cit., przyp. 27 i wyr. SA z 20.05.1998r., XVII Ama 6/98, op. cit., przyp. 57. Por. też wyr. SA z 08.01.1997r., XVII Ama 65/96, op. cit., przyp. 47 oraz wyr. SA z 07.04.1999r., XVII Ama 89/98, op. cit., przyp. 62.

⁷⁶ Wyr. SA z 04.10.1993r., XVII Amr 3/93, op. cit., przyp. 11.

⁷⁷ Wyr. SA z 17.03.1999r., XVII Ama 77/98, op. cit., przyp. 61. Por. też wyr. SA z 24.03.1999r., XVII Ama 74/98, op. cit., przyp. 62 i wyr. SA z 31.03.1999r., XVII Ama 96/98, op. cit., przyp. 61.

⁷⁸ Wyr. SA z 14.06.1995r., XVII Amr 11/95, op. cit., przyp. 35, wyr. SA z 02.10.1996r., XVII Amr 37/96, op. cit., przyp. 45, wyr. SA z 04.11.1998r., XVII Ama 53/98, op. cit., przyp. 57 i wyr. SA z 14.07.1999r., XVII Ama 28/99, op. cit., przyp. 61. Por. też wyr. SA z 24.01.1991r., XV Amr 10/90, op. cit., przyp. 5.

z jego stron nie posiada pozycji dominującej (art. 2 pkt 7 ww. ustawy) na rynku relewantnym.⁷⁹

Odnosnie umów franchisingowych, Sąd Antymonopolowy w większości przypadków zauważył w nich różne przejawy najczęściej indywidualnych praktyk monopolistycznych (art. 5 ust. 1 ustawy antymonopolowej).⁸⁰ Z uwagi na to, że istotnie ograniczały one konkurencję, nie podlegały legalizacji w oparciu o regułę rozsądku z art. 6 tej ustawy. Zarazem w pewnych działaniach organizatora sieci franchisingowej (np. zobowiązanie przez CPN kupców do zaopatrywania się w oleje i smary pochodzenia zagranicznego wyłącznie w jej hurtowniach), Sąd nie dostrzegł stosowania tych praktyk.⁸¹

Analizując orzecznictwo Sądu Antymonopolowego i Sądu Najwyższego należy zwrócić uwagę, że nie występuje w nim żaden przykład porozumienia o selektywnej dystrybucji. Aczkolwiek, jak zaznaczył Sąd Antymonopolowy, selektywna dystrybucja w praktyce często występuje obok transakcji wyłącznych lub umów franchisingowych, a wszystkie te rodzaje dystrybucji mogą się wzajemnie częściowo pokrywać, uzupełniać bądź przenikać.⁸²

Podsumowując, trzeba wyraźnie podkreślić, że polskie orzecznictwo antymonopolowe w zakresie przedmiotowej materii w dużym stopniu wykorzystuje bogate doświadczenia ustawodawstwa antytrustowego i linii orzeczniczej organów sądowych Unii Europejskiej. Oczywiście wynika to w pewnej mierze z braku bardziej szczegółowych regulacji ustawowych, dotyczących wyżej wymienionych rodzajów dystrybucji towarów i usług, co z kolei powoduje, że mamy do czynienia ze skromnym w tej materii

---

⁷⁹ Por. wyr. SA z 06.12.1995r., XVII Amr 44/95, op. cit., przyp. 34. Z drugiej strony nie zawsze posiadanie pozycji monopolistycznej na danym rynku umożliwia działanie w sposób niezależny od innych uczestników rynku - por. wyr. SA z 06.12.1995r., XVII Amr 47/95, op. cit., przyp. 34. Ponadto por. wyr. SA z 10.09.1992r., XVII Amr 15/92, op. cit., przyp. 7, wyr. SA z 27.10.1992r., XVII Amr 21/92, op. cit., przyp. 7, wyr. SA z 08.11.1993r., XVII Amr 27/93, op. cit., przyp. 11, wyr. SA z 22.06.1994r., XVII Amr 45/93, op. cit., przyp. 27, wyr. SA z 25.06.1997r., XVII Amr 19/97, op. cit., przyp. 47 i wyr. SN z 28.11.1997r., I CKN 837/97, op. cit., przyp. 50.

⁸⁰ Wyr. SA z 21.07.1992r., XVII Amr 12/92, op. cit., przyp. 9. W tym wyroku Sąd uznał też, że projekt umowy franchisingowej jako porozumienie monopolistyczne w zakresie ustalania wspólnej polityki cenowej narusza art. 4 ust. 2 pkt 1 ustawy antymonopolowej (Dz. U. z 1991r. Nr 89, poz. 403) oraz stwierdził, że nałożenie na franchisingobiorców obowiązku zaopatrywania się w prasę wyłącznie u franchisingodawcy narusza także art. 4 ust. 2 pkt 4 tej ustawy. Ponadto wyr. SA z 06.12.1993r., XVII Amr 35/93, op. cit., przyp. 12 i wyr. SA z 01.03.1995r., XVII Amr 60/94, op. cit., przyp. 36.

⁸¹ Wyr. SA z 14.04.1994r., XVII Amr 55/93, op. cit. przyp. 29 i wyr. SA z 08.11.1997r., XVII Amr 18/97, op. cit., przyp. 49.

⁸² Wyr. SA z 06.12.1995r., XVII Amr 47/95, op. cit., przyp. 34.

orzecnictwem krajowym. Niewątpliwie jednak takie działanie krajowych organów sądowych jest głęboko uzasadnione, chociażby z uwagi na konieczność zbliżenia naszego istniejącego i przyszłego ustawodawstwa, między innymi w zakresie reguł konkurencji z prawodawstwem wspólnotowym⁸³ oraz obowiązek przyjęcia w okresie przedakcesyjnym i po wstąpieniu do Unii Europejskiej (UE) *acquis communautaire* (dorobek wspólnotowy), a w nim również orzecznictwa antytrustowego organów sądowych (Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości i Sądu Pierwszej Instancji) UE.

---

⁸³ Por. art. 68 i 69 Układu Europejskiego (tekst: Dz. U. z 1994r. Nr 11, poz. 38).